

# Rondblik

## Shift – ERROR?

J. Wesseling

**Heel misschien dacht u: Hé, een nieuwe rubriek over computers in *Nader Bekeken*? Ik moet u teleurstellen. Of juist een gevoel van opluchting bezorgen. Hoe dan ook, dit artikel gaat niet over computers met alle toeters en bellen die daarbij komen kijken.**

Wat dan wel? Alsnog wil ik een keer ingaan op het rapport van de deputaten Dienst & Recht. Ik besef dat daarover al het nodige is gezegd en geschreven.<sup>1</sup> Ook hebben deputaten na alle reacties onlangs aangegeven samen met anderen een nieuwe analyse te maken.

Wat heb ik daar nog aan toe te voegen? Ik wil nog eens inzoomen op wat deputaten signaleren. Maar dan niet zozeer op de culturele veranderingen als zodanig, maar meer op de manier waarop zij daar in hun rapportage mee omgaan. Nu deputaten hun analyse niet terugnemen, maar er een nieuwe functie aan geven, blijft dat actueel.

### Shift

De vorige synode vroeg deputaten: ‘Ga na wat er gaande is in onze kerken en wat er mee daardoor speelt tussen predikanten en kerkenraden.’ In hun rapport zetten deputaten vervolgens alles op de kaart van de (onontkoombare) culturele verschuiving. Deputaten spreken over een paradigmashift. De context van het huidige Nederland in de 21e eeuw verandert. Zij inventariseren die verschuiving op kerkelijk terrein in een 22-tal punten: het schuift van oud naar nieuw. Het is ieders goed recht te kiezen op de lijn van ‘oud naar nieuw’. Die verschuiving is een onontkoombaar historisch proces, waar deputaten geen waardeoordeel aan hechten. Maar ontwikkelingen in de samenleving hebben onvermijdelijk als gevolg dat er ook in de kerkelijke sfeer een en ander verandert. Die veranderde context bepaalt vergaand wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van de concrete uitoefening van het ambt. Om functioneringsproblemen in de nabije toekomst te voorkomen, is het zaak te sleutelen aan de specifieke vaardigheden van de huidige predikanten.

### Blikrichting

Ik vrees dat sprake is van een zekere blikverenging: deputaten kijken alleen maar door die ene bril van de ‘paradigmashift’. In het kerkelijk landschap valt evenwel meer te beleven. Ook aan verschuivingen.

Het is merkwaardig dat dat landschap niet echt in beeld komt. Terwijl de synode van Amersfoort deputaten nadrukkelijk vroeg de besprekingen te voeren in een bijbels-geestelijk klimaat. Deputaten spreken echter uit niet te begrijpen waarom de synode dat nodig vond. Ik meen dat deputaten door hun onbegrip en veranderde blikrichting zichzelf het zicht ontnemen op wat naar mijn inschatting wel degelijk meespeelt bij de problemen die predikanten vandaag de dag kunnen ondervinden. Het rapport heeft geen oog voor de grotere geestelijke werkelijkheid, waarvan wij als volgelingen van Jezus Christus deel uitmaken. En daarin schuilt voor mij ook de bredere actualiteit van hun eerste rapportage. Hoe komt het dat zoiets kan gebeuren? Openbaart zich hier een verschuiving, die zich misschien veel breder voordoet?

### De Andere Werkelijkheid

Laat ik aansluiten bij een mooie, veelzeggende formulering van prof. J. van Bruggen: ‘Wij worden door de Schriften binnengeleid in de werkelijkheid van God.’

Zo is Paulus’ brief aan de Romeinen volgens Van Bruggen diep geworteld in de geschiedenis van de Schepper. Van Hem is de aarde, de globe en alles daarin en daarop. Ieder mens is verantwoording schuldig aan Hem. Hij is niet een nieuwe god die Rome voor het eerst binnenkomt, maar Hij is de lang vergeten en onderdrukte Schepper die er altijd al was en Hij eist zijn eigendom weer op. ‘Deze nieuw ontsloten werkelijkheid van het hemelrijk is in feite de werkelijke norm voor ons gedrag als vreemdelingen in een wereld waarvan we leren beseffen dat ze onzichtbaar reeds eigendom van God en Christus is, terwijl ze anderzijds een opstandige cultuur heeft ontwikkeld die ver van huis is beland.’

Die onzichtbare wereld met haar eigen geschiedenis wordt ons richtinggevend kader, ons normerend patroon. Vanuit die onzichtbare wereld valt ook licht op incidentele bijbelgegevens over ouderen en jongeren, man en vrouw, oudsten en gemeenteleden.

Hoe meer we echter met hart en ziel leven in de wereld van de onzichtbare kerk daarboven en de Adamsgeschiedenis hier beneden, hoe groter onze vreugde wordt als burgers van de Andere Stad. *En we gaan de empirische wereld die ons omringt en die slechts een deel van de werkelijkheid is, met andere ogen zien, meer thuis in de schepping en meer vreemdeling in Babylon.*

## **Antenne**

Deze inzet van Van Bruggen vraagt wat mij betreft om verdere doordenking en uitwerking. Ik meen dat we als kerken daarmee geholpen zouden zijn. De ons omringende cultuur is allerm minst een arbitrair, neutraal gegeven!!

In de Schriften wordt ons een andere, grotere geestelijke realiteit geopenbaard, waarin de Geest ons moet binnenleiden en inwijden. Daarvoor zijn wedergeboorte, geloof en bekering onmisbaar. Onafhankelijk van elkaar signaleren B. Luiten en J. van Bruggen ook dat onze antennes voor die andere werkelijkheid dreigen af te breken en onze feeling daarvoor verloren dreigt te gaan.

Dat zijn wel signaleringen die ons moeten verontrusten! We lezen nog wel de Bijbel, maar ondergaan niet dat die grootse werkelijkheid van God ons daarin wordt geopenbaard; we gaan ter kerke, maar ontmoeten daar *voor ons gevoel* God niet; we brengen de nodige uren door in de kerkenraadskamer, runnen de gemeente en sturen als managers allerlei processen aan, maar hebben lang niet altijd meer het geestelijk zicht en het geëigende instrumentarium bij de hand. Ondertussen schreeuwt de gemeente om Godserving en echte beleving. Niet meer ‘hoe zal ik overleven’ is onze hartenkreet; ook niet ‘hoe krijg ik mijn zonden vergeven’ is de vraag die ons kwelt; maar ‘hoe zal ik nog wat van God beleven?’<sup>2</sup>

## **Arbitrair?**

Deputaten hechten geen waardeoordeel aan de culturele verschuiving en betitelen die als ‘arbitrair’. Het heeft immers geen zin je te verzetten tegen een historisch proces. Op het niveau van de toewijding aan Christus doet het er niet toe wat iemand kiest. Op deze weg hebben we te doen met niet-principiële keuzes, al zal het waar zijn dat velen hun keuze met hartstocht en/of argumenten verdedigen, wellicht zelfs op basis van bijbelse uitgangspunten. Ik vind dat nogal wat. Afgezien van het feit dat je zo elke tegenargumentatie bij voorbaat al ontkracht, de bewering wordt ook niet onderbouwd en we moeten hem blijkbaar maar op gezag van de deputaten aannemen. Dat lukt mij niet.

Volgens mij kunnen deputaten dat alleen maar beweren doordat ze niet toekomen aan een geestelijke taxatie. Een cultuur verraadt maar al te vaak een daaronder liggende levensbeschouwing, een religie.<sup>3</sup> Wanneer ik de heilige Schriften lees en mij laat binnenleiden in de werkelijkheid van God, leer ik culturele veranderingen allerminst als ‘arbitrair’ zien. We leven immers in een (om met C.S. Lewis te spreken) ‘door de vijand bezette wereld’.

Om de veranderingen te schetsen halen deputaten typering aan als: democratisering, individualisering, secularisering, automatisering en globalisering. Het is mij een raadsel hoe je die als ‘arbitrair’ kunt zien. Ik begrijp wel dat de ontwikkelingen zich voordoen en wij ze moeilijk kunnen tegenhouden. Maar zouden daarachter ook geen geestelijke bewegingen zich kunnen voordoen? En zo ja, welke dan? En hoe reageer je daar dan op als burger van het koninkrijk der hemelen? Kan in democratisering ook iets meekomen van de houding van: wij willen geen God en geen meester? Zit in individualisering ook niet een element van de mens die zich losmaakt van de door God geschapen verbanden en zich verzelfstandigt? Brengt secularisering ook niet met zich mee dat de wereld en samenleving ontgoddelijkt worden? Levert automatisering ook niet veel blikverenging achter het beeldscherm op en een verkillig van relaties en contacten? Heeft de globalisering ook niet tot gevolg dat er een enorme keuzevrijheid komt om deel te nemen aan de (chat)netwerken die bij jou passen, zonder dat je je levenslang hoeft te binden?

Door zo eenzijdig op de veranderende cultuur in te zoomen, ontnemen deputaten zich het zicht op de geestelijke werkelijkheid waarbinnen op de begane grond van onze aarde en in de hemelsferen een strijd der geesten gaande is, waarbij wij met huid en haar zijn betrokken. Dienaren van het goddelijke Woord niet het minst!

Of, om het met Van Bruggen te zeggen: ‘Leven vanuit deze goddelijke en hemelse geschiedenis zal immers ook leiden tot *een eigen (profetische) analyse van de wereld die mensen tot stand brengen na de zondeval. De global village als empirisch gegeven is immers geen neutraal gegeven in het licht van het evangelie!*’ (cursivering van mij, JW).

Maar juist die *profetische analyse* ontbreekt. Vanuit geestelijk oogpunt blijft de rapportage een eendimensionaal en daardoor oppervlakkig, schraal verhaal. Of in de woorden van een ‘gewone’ zuster uit de gemeente: ‘Ik vind er zo weinig geloof in terug, zo weinig Heilige Geest.’

## **Boodschapper van God**

In die veranderende culturele setting is de predikant ‘dienaar van het Woord’. Ik wil die titel graag in ere herstellen. De Latijnse formulering is mooier, krachtiger: Verbi Divini minister, dienaar van het *góddelijke* Woord. Vanuit die andere werkelijkheid is hij de geroepen en aangewezen persoon die naar ons toegestuurd wordt, ons aanspreekt, het Woord op schrift uitlegt en verkondigt, ons oproept tot bekering en rondleidt in de werkelijkheid van het koninkrijk der hemelen. Want als hij het niet meer doet, wie dan nog wel?

Het mag wel verbijsterend genoemd worden dat deputaten, die hulp moeten bieden aan predikanten in problemen, hun onbegrip uitspreken over de geestelijke werkelijkheid waarin dienaren van het Woord functioneren. Als boodschapper is hij mens uit de mensen, maar tegelijk is hij geroepen om zonodig tegenover hen zijn positie in te nemen en namens zijn Zender te spreken. Binnen onze kerken wordt elke dienaar van het Woord op het hart gebonden: ‘Ik betuig je ten overstaan van God en Christus Jezus, die zal oordelen over de levenden en de doden, ik bezweer je bij zijn komst en heerschappij: verkondig de boodschap, blij aandringen, of het nu uitkomt of niet, wijs terecht, straf en vermaan met alle geduld dat

het onderricht vereist. Want er komt een tijd dat de mensen de heilzame leer niet meer verdragen maar leraren om zich heen verzamelen die aan hun verlangens tegemoet komen en hen naar de mond praten' (2 Tim. 4:1-3).

Er is onder de Nederlandse zon wel wat meer aan de hand dan een 'arbitraire, culturele paradigmaverandering'. Ook in onze kerken.

## **Tegencultuur**

Die meegaandheid met culturele veranderingen kom ik in de Schriften ook niet tegen. Zeker, profeten en apostelen waren gewoon mensen van hun tijd en sloten zich aan bij de hen omringende cultuur. Ze waren er zelf in geboren en getogen. Maar worden wij juist vanuit die andere werkelijkheid van het koninkrijk der hemelen niet opgeroepen om ook cultureel te veranderen? U moet uzelf niet aanpassen aan deze wereld, maar veranderen door uw gezindheid te vernieuwen, om zo te ontdekken wat God van u wil en wat goed, volmaakt en hem welgevallig is (Rom. 12:2). We leven wel in deze wereld, maar vechten niet met de wapens van deze wereld. De wapens waarmee wij ten strijde trekken ... zijn er om met hun kracht bolwerken te slechten voor God. We halen spitsvondigheden neer en iedere verschansing die wordt opgetrokken tegen de kennis van God, we maken iedere gedachte krijgsgevangen om haar aan Christus te onderwerpen (2 Kor. 10:5).

Met A. van de Beek zou ik willen pleiten voor een christendom dat weer tegendraads durft te zijn, dat zich niet willoos en argeloos laat meedrijven op de culturele golven en hypes van de tegenwoordige tijd, maar bereid is een gedaanteverandering te ondergaan door anders te gaan denken en willen. Het christenleven mag geleefd worden in de stijl van het koninkrijk. Met alle consequenties van dien. Ook wanneer dat zelfverloochening, strijd en een mes in je eigen (culturele) vlees met zich meebrengt.

Ik lees in het Woord van de Here hoe profeten kunnen fulmineren tegen de ontaarde cultuur van het binnengedrongen heidendom; ik lees hoe de Here Jezus tijdens zijn leven op aarde, maar ook in zijn Openbaring vanuit de hemel vlijmscherp door opgehouden façades en zelfgenoegzame vroomheid heen prikt; ik lees hoe Paulus diverse gemeentes de mantel uitveegt omdat ze blijven hangen aan het oude leven van vroeger, hun eerste liefde verzaken of toegeven aan de praktijken van hun eigen natuur.

Niks arbitrair.

Op de lijn van deputaten wordt het volgens mij een stuk moeilijker om de eigentijdse, geïndividualiseerde mens van nu nog op te roepen tot bekering, en de gedemocratiseerde, mondige gemeente aan te zeggen dat ze zich moet onderwerpen aan Jezus Christus, vanwege zijn koningschap, zijn naderende komst en eeuwige heerschappij.

Of ben je dan blijven hangen in het oude, dat voorbijgaat en al wat achterlijk aan het worden is? Mogen wij als dienaren van het Woord nog oproepen tot geloof en bekering, wanneer wij te maken krijgen met deze geïndividualiseerde en gesecculariseerde mensen, zolang de Here nog tijd van genade geeft? Kunnen wij als dienaren van het Woord de cultuur nog kritisch tegemoet treden? Mogen wij ons daarbij zo nodig nog spiegelen aan Jona, of Jeremia, of Amos, of Hosea, of Ezechiël, of Jesaja: 'Ga, en profeteer het volgende tegen dit volk: "Luister goed, maar begrijpen zul je het niet; kijk goed, maar inzien zul je het niet"'?

In zijn wat primaire reactie op de publicatie van het rapport van deputaten schreef J.R. Visser: 'wij hebben profeten nodig.' Hij heeft wel een punt. Een heel essentieel punt ook.

## **Profeten**

Uiteraard moet het evangelie van het koninkrijk dan wel in volle omvang *verkondigd* worden!<sup>4</sup>

Maar Stefan Paas signaleert dat in christelijk Nederland het therapeutisch jargon enorm is opgerukt. Ik citeer Paas: 'In veel gemeenten heerst een obsessie met leed, vooral met psychisch leed. De taal van zonde, bekering, genade en heiliging is er vrijwel geheel vervangen door de taal van gekwetstheid, behoeften, troost en vervulling. ... Dit klimaat laat duidelijk zien dat wij christenen zijn in een westerse cultuur, een belevingscultuur, waarin mensen in de top van de behoeftepiramide vooral bezig zijn met naar binnen kijken, controle krijgen over zichzelf en het etaleren van zichzelf.'

Hoe werkt dat door in onze prediking? Lopen wij als dienaren van het Woord daarbij niet het risico te verzanden in preken van het type 'je mag er zijn' en 'God is je beste vriend', die 'er altijd voor je is' en 'begripvol zijn arm om je schouder slaat'? Kan ook niet zomaar een nieuw exemplarisme opbloeien, waarbij David als 'de man naar Gods hart' zo goed model kan staan voor 'mannen naar Gods hart' vandaag de dag? Geven wij voldoende stem aan het Woord als Godsopenbaring, als het venster waardoor wij zicht krijgen op de Eeuwige en Heilige en zijn werkelijkheid... of verzandt de prediking in een ondiep, waterig extract van wat de HERE bedoelt te openbaren? Durven wij daarbij de taal te spreken van zonde, eeuwige dood, genade, bekering, wedergeboorte, geloof en heiliging, zonder welke niemand de Here zal zien?

## **Problemen**

Naar mijn inzicht hebben deputaten te weinig oog voor wat zich op het snijvlak van geloof en cultuur kan afspelen, ook aan geestelijke strijd in de gemeenten van Christus. Zij slagen er niet in om de dienaar van het Woord daarin te positioneren en zijn taak te profileren. Wat ik bijvoorbeeld mis, is de nodige ruimte voor pastoraal-psychologische gezichtspunten en theologische aandachtsvelden.

Ook achter culturele veranderingen kunnen zich immers kwade machten manifesteren. Mensen van nu komen niet zo gauw meer ter kerke om binnengeleid en ingewijd te worden in het koninkrijk der hemelen, waarbij het een Godswonder van genade is dat de Here je verwaardigd heeft te mógen komen. Wij komen als cultuurmensen van nu om een boodschap te horen die bij ons verlangen aansluit. Ik hoor nogal wat collega's zuchten onder de bijna bodemloze wensput aan verlangens van de kerkganger van nu. Ze bezwijken bijna (of zijn al bezweken) onder de eis zoveel mogelijk en liefst al die verlangens in te willigen. Gewoon in alle eenvoud en echtheid het Woord uitleggen en Christus verkondigen is al gauw niet goed genoeg meer.

Naar mijn waarneming kunnen collega's ook zomaar in de problemen komen doordat er soms nauwelijks meer geestelijk gedacht en gehandeld wordt. In toenemende mate krijgen kerken te maken met een managementachtige aanpak, die veel zet op de kaart van procesbeheersing en een communicatieplan. Ik ben daar niet bij voorbaat op tegen, maar ben wel huiverig voor een bedrijfsmatige benadering, soms vanuit een soort maakbaarheidsdenken waarbij het geestelijk eigene van de kerk én van de verkondiging van het Woord ondersneeuwt.

Wie de literatuur bijhoudt of zijn oor te luisteren legt, kent ook andere verhalen. De laatste jaren zijn er diverse boeken verschenen over (het misbruik van) macht in de gemeente, niet alleen door kerkelijke functionarissen (dat ook!!), maar ook door in aanzien staande gemeenteleden. *Macht als gevaar*, luidt een titel. *Macht en manipulatie*, een andere. Het verschijnsel is zeker niet nieuw: Paulus en Johannes hadden er al mee te maken. En de Here Jezus zeker ook.

A.L.Th. de Bruijne signaleert ook dat er in onze cultuur een bijna onverholen agressie richting voorgangers zich manifesteert. Ook in de kerk. Pastoraal-psychologisch gezien kan dat

aansluiten bij een in de jeugd opgebouwde, onderhuids levende agressie tegen alles wat riekt naar autoriteit. Wie herkent de daaruit voortkomende klachten niet? De kerkenraad heeft het eigenlijk altijd gedaan; of de dominee is het gemakkelijke mikpunt.

Niet alleen tijd en cultuur zijn veelvormiger dan deputaten doen voorkomen, ik meen dat ook de geestelijke werkelijkheid waarin dienaren van het Woord functioneren, meer dimensies kent dan uit de rapportage blijkt.<sup>5</sup> Een nieuwe analyse valt dus alleen maar toe te juichen.

## **Bang**

‘De context bepaalt vergaand wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van de uitoefening van het ambt,’ zo zeiden deputaten. Het komt op mij over dat de mens van nu de maat van alle dingen, ook in de kerk van de Here Jezus, mag worden. Dat vind ik niet alleen verontrustend, maar in de kerkelijke praktijk van nu ook erg herkenbaar. In mijn optiek komt daar ook zomaar een arminiaanse trek in mee, een nieuw religieus humanisme. De mens van nu, gepokt en gemazeld in de cultuur en zo meegezogen in de paradigmaverandering, verheft in een vroom jasje zichzelf op de troon. Het heeft iets zelfgenoegzaams, iets hoogmoedigs. Het Woord en de dienaar ervan moeten daar maar bij zien aan te sluiten.

Als gevolg daarvan wordt de man zomaar vooral dienaar van de gemeente. Hij mag zich in allerlei (onmogelijke) bochten wringen om iedereen ter wille te zijn. Een soort ‘de klant is koning’-mentaliteit. De dominee bedient niet meer ‘de verzoening’, maar mag als een ober een gerecht uit het meerkeuzemenu serveren. Consumentisme zit vandaag immers ook behoorlijk in onze cultuur ingebakken.

Het zal mij niet verbazen wanneer dat een type predikanten oplevert dat vooral angstig is. Bang om de aansluiting te verliezen, bang om niet goed over te komen, bang om krediet te verspelen, bang om te zeggen waar het op staat, bang om de klant niet ter wille te zijn. Straks verlies je misschien je klandizie... en je inkomsten... Een type predikant dat z’n identiteit niet zoekt en vindt in zijn Heer Jezus Christus, dat niet primair meer z’n boodschap toonzet vanuit de ‘andere werkelijkheid’, maar z’n functioneren vooral laat beheersen door wat z’n omgeving van hem wenst en verlangt, al dan niet terecht. Het type predikant *eager to please*...

## **Profiel**

Zelf was ik juist zo blij dat de Theologische Universiteit ging werken aan een scherper afgebakend predikantsprofiel, voor zover ik weet in goed overleg met deputaten D&R. Gelukkig spijt het deputaten deze aanpak als achterhaald te hebben getypeerd. De vanuit de opleiding opgeworpen vraag of een dienaar van het Woord wel aan alle verwachtingen vanuit kerk en maatschappij moet voldoen, lijkt me van essentieel belang. Volgens mij zijn we hard toe aan een herwaardering van de predikant als de dienaar van het goddelijke Woord. Hij is geen bezoeksmonster dat langzaam maar zeker uitgeput raakt door de niet te stillen honger naar pastorale aandacht; hij is geen manager-van-alles die voor van alles en nog wat verantwoordelijk is; hij is niet de man in de gemeente die aan alle verwachtingen en verlangens tegemoet mag komen om vervolgens gevierendeeld te worden.

De dienaar van het goddelijke Woord brengt een boodschap vanuit een andere werkelijkheid, een ‘tegencultuur’, die niet naar de mens is. Hij spreekt niet de wijsheid van deze wereld en haar machthebbers, die ten onder zullen gaan. Hij is geroepen te spreken en te preken, niet op een manier die hem door menselijke wijsheid is geleerd, maar zoals de Geest het leert (1 Kor.

2:10). En hij moet er daarbij mee rekenen dat een mens die de Geest van God niet bezit, niet zal aanvaarden wat van de Geest van God komt (1 Kor. 2:13-14).

Maar hoe dan ook: als dienaar van het goddelijke Woord is hij voor alles slaaf van zijn enige Heer en Meester Jezus Christus. Liefdevol, barmhartig, maar zo nodig ook tegendraads en confronterend. Gelukkig zijn we daarbij niet aangewezen op onszelf. God heeft ons immers geen geest gegeven van lafhartigheid, maar een geest van kracht, liefde en bezonnenheid. In Godsvertrouwen zullen we steeds weer onze rug mogen rechten: wij zijn niet primair geroepen om mensen te behagen, want dan zouden wij geen dienaren van Christus zijn (Gal. 1:10).

### Noten:

1. In *De Reformatie* reageerde A.L.Th. de Bruijne in twee artikelen. Hij kraakt de nodige harde noten. Hij vindt de cultuuranalyse problematisch en de onderbouwing vrijwel ontbreken. Het gebruik van het paradigmabegrip roept indringende vragen op en de analyse vertoont misschien ook wel enige tekenen van projectie van babyboomers in de midlifecrisis. In dit blad besteedde H.J.C.C.J. Wilschut aandacht aan de rapportage. Bij de nodige kritiek vindt hij tegelijk de cultuuromslag soms akelig herkenbaar in de kerken. Alleen, met de *feitelijkheid* is de *aanvaardbaarheid* nog niet gegeven. Is er geen sprake van een omgekeerde beweging: vroeger begonnen we bij het Woord om bij de mens uit te komen? Maar begin je bij de mens (met zijn vragen, behoeften en verlangens), dan wordt het moeilijk om het Woord voluit te laten spreken. We staan als kerken op een kruispunt: in welke richting gaan we ons als kerken bewegen?
2. Zie ook C. Harinck, *De heilsorde. De rechtvaardigmaking* en de recensie daarvan in het *ND* d.d. 4 april 2008.
3. Zie ook C.J. Haak, *Metamorfose*, uitg. Boekencentrum, Zoetermeer, p. 25v.
4. Dit schrijvend besef ik, dat naast deze 'kerugmatische' (verkondigende) functie van prediking en pastoraat (de dominee als getuige en verkondiger) er ook meer oog gekomen is voor de 'therapeutische functie' (de pastor als helper) en de 'evenmenselijke functie' (de pastor als metgezel en reisgenoot).
5. Drie jaar geleden, in hun rapportage aan de vorige synode, signaleerden deputaten dat de kerken niet of nauwelijks zijn toegekomen aan een helder uitgewerkte visie op wat het predikantschap en het geestelijk leidinggeven AD 2005 vraagt. Daarbij zouden ook de wensen en verwachtingen vanuit de diverse geledingen van de gemeente richting de predikant aan de orde moeten komen. Heeft de kerkenraad een taak, en zo ja welke, om te voorkomen dat een predikant gevierendeeld wordt (beeldend gezegd, trouwens..., JW) door uiteenlopende verwachtingen?  
Kortom: een van de knelpunten in de relatie gemeente-kerkenraad-predikant blijkt te zijn dat er niet altijd *een gezamenlijk gedragen visie* is op wat *geestelijk leidinggeven in deze tijd* vraagt van kerkenraad en predikant. Het bevreemdt dat drie jaar na hun eigen rapportage deputaten zeggen niet te begrijpen wat de generale synode bedoelt met een bespreking in 'een bijbels, geestelijk klimaat'.